

Wspomnienie o prof. dr. inż. Jerzym Fabijanowskim

W dniu 6 lutego 2008 roku zmarł Jerzy Fabijanowski, profesor hodowli lasu na Wydziale Leśnym Akademii Rolniczej w Krakowie. Pogrzeb odbył się 9 lutego na Cmentarzu Salwatorskim.

W dniu tym na ostatnie spotkanie z Profesorem przybyli: najbliższa rodzina, przyjaciele, koledzy, nauczyciele akademicy, rzesze leśników – Jego wychowanków i studentów oraz współpracownicy. Profesora żegnali: JM Rektor Akademii Rolniczej prof. dr hab. Janusz Żmija, Dziekan Wydziału Leśnego prof. dr hab. Tadeusz Kowalski, Kierownik Katedry Szczegółowej Hodowli Lasu prof. dr hab. Andrzej Jaworski oraz dr hab. Tadeusz Andrzejczyk ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Profesor Jerzy Fabijanowski urodził się 28 lipca 1916 roku w Lublinie w rodzinie inteligenckiej. Uczęszczał do gimnazjum w Sierpcu. Ukończył je w roku 1936, po czym, jako ochotnik, przez rok był słuchaczem Szkoły Podchorążych Rezerwy w Pułtusk. W roku 1937 rozpoczął studia na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie, które przerwała II wojna światowa. W kampanii wrześniowej walczył w obronie Modlina, za co został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po upadku Modlina przez trzy tygodnie przebywał w obozie jenieckim w Działdowie. W styczniu 1940 roku przedostał się, jak wielu Polaków, z okupowanego kraju do Francji, gdzie znów walczył przeciwko hitlerowcom w szeregach II Dywizji Strzelców Pieszych. Po klęsce Francji, chcąc uniknąć niewoli, wraz z tą jednostką był internowany w Szwajcarii. Przebywając w obozie internowanych w Winterthur, od roku 1941 kontynuował studia na Wydziale Leśnym Politechniki Związkowej w Zurychu. Ukończył je w 1945 roku, wykonując pracę dyplomową z hodowli i urzędowania lasu.

Pracę zawodową rozpoczął jako asystent w Katedrze Hodowli Lasu Politechniki w Zurychu. W roku 1948 r obronił pracę doktorską, której promotorem był prof. Hans Leibundgut. Mimo propozycji pozostania w Szwajcarii, wrócił w październiku 1948 roku do zniszczonego wojną kraju, gdzie czekały na Niego matka i dwie siostry. W Polsce rozpoczął pracę jako adiunkt naukowo-gospodarczy na Orawie w Lasach Szkolnych Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1950-1962 pracował w Zakładzie Ochrony Przyrody PAN. W roku 1955 Centralna Komisja Kwalifikacyjna przyznała Mu za dorobek naukowy tytuł docenta. W tym czasie prowadził okresowo zajęcia dydaktyczne na wydziale: Leśnym Akademii Rolniczej oraz Biologii i Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego, ponadto od roku 1956 był zatrudniony na ½ etatu w Zakładzie Badań Leśnych PAN jako Kierownik Pracowni Hodowli Lasu. Od 1962 roku, po opuszczeniu Zakładu Ochrony Przyrody, pracował na pełnym etacie na stanowisku Kierownika Pracowni Szczegółowej Hodowli Lasu. Na Wydział Leśny Wyższej Szkoły Rolniczej wrócił po jego reaktywacji w 1963 roku, obejmując stanowisko Kierownika: Katedry Szczegółowej Hodowli Lasu (do roku 1968), następnie Zakładu Techniki Hodowli Lasu i jednocześnie Dyrektora Instytutu Hodowli Lasu, a od roku 1982 – po nowej reorganizacji – znów Kierownika Katedry Szczegółowej Hodowli lasu (do roku 1986, w którym przeszedł na emeryturę). W latach 1965-1968 był

prodziekanem Wydziału Leśnego, a w okresie 1977-1987 – Kierownikiem Studium Ochrony Przyrody. W 1965 roku Rada Państwa nadała Mu tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1975 roku – profesora zwyczajnego nauk leśnych.

Profesor Fabijanowski w swojej działalności naukowej łączył dwie pasje badawcze. Jedną związaną z hodowlą lasu i jej podstawami ekologicznymi, a drugą z ochroną przyrody. Przełomową dla hodowli lasu była rozprawa dotycząca racjonalnej przebudowy monokultur świerkowych w Tatrach. Stanowi ona do dziś wzorzec postępowania hodowlanego w tego rodzaju drzewostanach. Wyniki wieloletnich pionierskich badań, przeprowadzonych na obszarze Gór Świętokrzyskich, a dotyczących wpływu wód gruntowych na roślinność, są podstawą doskonalenia regionalnej typologii leśnej i planowania hodowlanego. Unikalne do tej pory jest opracowanie dotyczące roli roślin w utrwalaniu brzegów rzek i zabezpieczaniu ich przed rozmywaniem. Była to w naszym kraju pierwsza rozprawa z tego zakresu. W dorobku naukowym Profesora na uwagę zasługują także publikacje dotyczące lasów zniekształconych w wyniku działalności przemysłowej. Należą tu prace zespołowe, prowadzone w Puszczy Niepołomickiej i w otoczeniu Kopalni Odkrywkowej Siarki w Piasecznie. Działalność naukowa Profesora zaowocowała 209 publikacjami, z których 1/3 stanowią rozprawy naukowe, artykuły i rozdziały w podręcznikach.

Profesor Fabijanowski był długoletnim nauczycielem akademickim. Na wykładach i ćwiczeniach terenowych z hodowli lasu dużą wagę przywiązywał do zrozumienia naturalnych procesów zachodzących w drzewostanach, podkreślał konieczność umiejętnego sterowania nimi przez zabiegi odnowieniowe i pielęgnacyjne. Postępowanie takie określane jest dziś jako hodowla lasu bliska naturze. Profesor od siebie i współpracowników wymagał rzetelnego nauczania, a od studentów – gruntownej wiedzy. W działalności naukowej i dydaktycznej rozwijał oraz łączył tradycje krakowskiej szkoły hodowli lasu, stworzonej przez prof. Stanisława Sokołowskiego, zalecającej wzorowanie się na naturalnej dynamice lasów pierwotnych, z doświadczeniami przodującej w Europie szwajcarskiej szkoły hodowli lasu opartej na podstawach ekologicznych, a kształtowanej przez profesorów Englera, Schädela i Leibundguta. Nie można pominąć zasług prof. Jerzego Fabijanowskiego w zakresie kształcenia kadr naukowych. Świadczyć o tym może m.in.: promowanie 9 doktorów, opiniowanie 35 rozpraw doktorskich i 19 habilitacyjnych, jak też 41 opinii w sprawie nadania tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego i zwyczajnego. Profesor Fabijanowski był także członkiem zespołu redakcyjnego Ochrony Przyrody i Chronimy Przyrodę Ojczystą, a w latach 1960-1995 redaktorem serii leśnej *Acta Agraria et Silvestria*.

Profesor był Członkiem wielu krajowych i zagranicznych Towarzystw Naukowych, Komitetów i Rad Naukowych, w których pełnił także funkcje kierownicze (Komitet Nauk Leśnych Polskiej Akademii Nauk, Komisja Nauk Rolniczych i Leśnych Oddziału Krakowskiego Polskiej Akademii Nauk, Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Komisja Parków Narodowych i Rezerwatów, Rada Naukowa Babiogórskiego (przewodniczący w latach 1955-1995) i Tatrzańskiego Parku Narodowego).

Profesor otrzymał wiele nagród za działalność naukową i dydaktyczną, w tym wyróżnienia od Sekretarza Naukowego Polskiej Akademii Nauk, Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, a w roku 1996 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa za całokształt działalności w dziedzinie ochrony przyrody. Wśród 21 odznaczeń i medali Profesor otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Medal za udział w Wojnie Obronnej 1939 roku, Medal „Zasłużony Nauczyciel PRL” i Złotą Odznakę za wybitne zasługi dla Uczelni. Ponadto

otrzymał inne wyróżnienia. Powołano Go na honorowego członka Komitetu Zagospodarowania Ziemi Górskich PAN oraz Komitetu Nauk Leśnych PAN, jak również nadano godność Członka Honorowego Polskiego Towarzystwa Leśnego.

Profesor Jerzy Fabijanowski to wyjątkowa osobowość. Z konsultacji i pomocy w zakresie redagowania prac naukowych korzystało do ostatnich chwil Jego życia wielu pracowników Wydziału Leśnego. Odszedł od nas Człowiek, który z Wydziałem Leśnym związany był przez 60 lat. W tym okresie znał tylko jedno dostojeństwo – wielkie dostojeństwo pracy. Do ostatnich chwil interesował się życiem Wydziału. Otaczał opieką młodszych pracowników, służył radami. Był to wielki patriota, który młode lata poświęcił w walce o niepodległość kraju, a także uczony, otwarty dla każdego, wrażliwy na krzywdę.

Wszyscy wychowankowie i współpracownicy doceniają wieloletni trud Profesora w przekazywaniu wiedzy i troskę o dobro polskich lasów. Współpraca z Panem Profesorem była dla nas wielkim zaszczytem i szczęściem. Szczególnie wdzięczni jesteśmy za stworzenie wśród pracowników Katedry atmosfery życzliwości. W naszej pamięci pozostanie jako człowiek pełni sił, uczynny, bardzo serdeczny, który emanował radością życia, optymizmem i poczuciem humoru. W pracy i życiu współpracowników pozostanie cząstka Jego osobowości.

Żegnamy Pana Profesora pełni bólu i smutku, będzie nam Go bardzo brakować.

Andrzej Jaworski
Erika Stachnik

Wykaz ważniejszych publikacji prof. Jerzego Fabijanowskiego

- Untersuchungen über die Zusammenhänge zwischen Exposition, Relief, Mikroklima und Vegetation in der Fallätsche bei Zürich. Pflanzengeographische Kommission der Schweizerischen Naturforschenden Gesellschaft. Beiträge zur geobotanischen Landesaufnahme der Schweiz. Verlag Hans Huber, Bern, 1950, H. 29.
- Biologiczna zabudowa brzegów rzek w związku z ich regulacją. Ochrona Przyrody 1954, R. 22.
- Kształtowanie krajobrazu w okolicy Szczawnicy. Ochrona Przyrody 1957, R. 24.
- Metody przebudowy niektórych drzewostanów dolnoregłowych w Tatrzańskim Parku Narodowym. (wspólnie z B. Oleksym). Ochrona Przyrody 1959, R. 26.
- Roślinność rezerwatu lipowego „Obrożyska” koło Muszyny. Ochrona Przyrody 1961, R. 27.
- Lasy tatrzańskie. W: Tatrzański Park Narodowy. [red.] W. Szafer, PWN, Kraków, 1962.
- Planowanie hodowlane w Szwajcarii. Sylwan 1963, Nr 2.
- Roślinność rezerwatu „Świnia Góra” w Górach Świętokrzyskich. (wspólnie z K. Zarzyckim) Acta Agraria et Silvestria, ser. Silvestris 1965, Vol. V.
- Wody gruntowe w zbiorowiskach leśnych Nadleśnictwa Bliżyn (Góry Świętokrzyskie). (wspólnie z K. Zarzyckim). Acta Agraria et Silvestria, ser. Silvestris 1967, Vol. VII.
- Spontane vegetation als Grundlage für die Haldenaufforstung in Piaseczno bei Tarnobrzeg (Südostpolen). (wspólnie z K. Zarzyckim). Beiheft zu den Zeitschriften des Schweizerischen Forstvereins 1969, Nr 46.
- Analiza stanu zagospodarowania lasów karpackich na tle środowiska geograficznego.
- Cz. I. Charakterystyka środowiska geograficznego oraz rys historyczny lasów karpackich.
- Cz. II. Stan zagospodarowania lasów karpackich. (wspólnie z B. Rutkowskim). Acta Agraria et Silvestria, ser. Silvestris 1974, Vol. XIV.
- Ausgewählte Fragen aus dem Gebiet der Naturwaldforschung in Polen. Forstarchiv 1974, Jg 48, H.1.

- Geschichte des Białowieża – Urwaldes und die daraus sich ergebenden waldbaulichen Folgerungen. Allgemeine Forst-Zeitschrift 1978, H. 18.
- Znaczenie lasów górskich. Sylwan 1986, Nr 2/3.
- Pradzieje naszych lasów. W: Dzieje lasów, leśnictwa i drzewnictwa w Polsce. PWRiL, Warszawa, 1965.
- Zadania ochrony lasów górskich. W: Ochrona przyrody i jej zasobów. Problemy i metody. [red.] W. Szafer, PWN, Kraków, 1965.
- Wykorzystanie niektórych cech morfologicznych jodły (*Abies alba* Mill.) oraz świerka (*Picea excelsa* Link.) dla oceny potrzeb świetlnych i jakości ich podrostów. (wspólnie z A. Jaworskim i W. Musielem), Acta Agraria et Silvestria, seria Silvestris 1974, Vol. XIV.
- Możliwości wykorzystania niektórych cech morfologicznych sosny (*Pinus silvestris* L.) dla oceny potrzeb świetlnych i jakości jej podrostów. (wspólnie z A. Jaworskim i Z. Pietrasem). Acta Agraria et Silvestria, ser. Silvestris 1975, Vol. XV.
- Lasy i ich ochrona. W: Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego. (wspólnie z A. Jaworskim). ZOP PAN, Kraków, PWN, 1978.
- Lasy babiogórskiego Parku Narodowego. W: Park Narodowy na Babiej Górze, Przyroda i Człowiek. (wspólnie z K. Gądkiem), Wyd. ZOP ZN PAN, Kraków, PWN, 1982.
- Gospodarstwo leśne (Silviculture). (wspólnie z A. Jaworskim). W: Karpaty Polskie – przyroda, człowiek i jego działalność [red.] J. Warszńska, UJ Kraków, 1995.
- Kierunki postępowania hodowlanego w lasach karpaccich wobec zmieniających się warunków środowiska. (wspólnie z A. Jaworskim). Sylwan 1996, Nr 8.